

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru prim' decatu numai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lue . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lue . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . 12 „ „ „

Pentru Roman'a

pre a. intregu 30 Fr. — 30 Lei n.
„ 6 lue 15 „ — 15 „ „
„ 3 — 8 „ — 8 „ „

Pentru insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. faas'a timbrale pentru fiesco-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

„FEDERATIUNEA“

pre semestrulu II (iuliu—dec.) 1870.

Incependu-se cu lun'a venitoriu semestrulu alu II (iuliu—decemvre) rogãmu pre p. t. doritorii de a avé acestu diurnalu, sê binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea mai in n u i n t e de acestu terminu, pentru ca sê ne scimã orientã in privint'a numerulu esemplari- eloru ce vomu avé a tipari.

DD. abonati, alu caroru abonamentu espira cu finea semestrulu ian.—iunie, voru bine-voí a-si reannoí, fara intãrdiare, abonamentele, er' pre acci Domni, cari sunt inca in restantia cu pretulu de prenumeratiune, i rogãmu sê se grabesca a-si rafuí socotelele ca sê nu ni se immultiesca greutãtãle.

Pretulu de prenumeratiune se pote vedé in fruntea foiei; remane si pre viitoru acelu-a-si.

Ne rogãmu a se scrie legibilu si precisu: numele, locuint'a, post'a ultima si post'a principale.

Totu-una-data potemu incunoscintã pre DD. prenumeranti, ca s'au facutu dispusetiuni, pentru ca diurnalulu sê se expedze cãtu mai regulatu si credemu ca post'a inca si-va impleni detorint'a mai bine.

Administratiunea.

Scire elect. part. a „Federat.“

Data in Satu-Mare in 17 iun. la 6 ore m. d. m.
Sosita in Pest'a „ „ „ „ 11 „ noptea

Tote cercurile protopopesci oradane, cu alu arci-diaconatulul d'in Carei, decisera neparticipare la congresulu pestanu.

Diuar. „Romanulu“ publicandu in Nr. seu de la 1 si 2. iunie, conspectulu generalu alu alegeriloru severitate in Roman'a, spune: D'in alegerile cunoscutu si cari insumeza numerulu de 145 deputati, guvernulu are 42 voturi si opusetiunea 103.

Projectulu de lege pentru organisarea municipieloru.

III.

(Fine.)

D'in punctulu nostru de vedere natiunalu, ni vine a presupune ca Dlu ministru Rajner, elaborandu projectulu seu, a trebuitu sê fia mediatu multu asup'ra starei natiunalitatiloru nemagiare de prin municipie si nesmintitu a trebuitu sê scruteze si motivulu pentru carele se spuse apriatu in art. XVI d'in 1848, §. 2, ca consultãrile in comitete nu se potu tiené decãtu in limb'a magiara; ca dispusetiunea acest'a, emanata d'in principulu egalitãtii, (ca sê fimu bine intielesi, trebe sê scimã ca in limb'a magiara unele cuvinte au altu sensu, de esemplu, sub uniune (acest'a inca fortiata) se intielege in limb'a magiara fusiune, sub libertate: ordine, sub dreptu: privilegiu; egemonia natiunei magiare este egale cu necesitate), — se schimbã in an. 1867, dar' mai cu sema in 1868 prin articulu 44 care, intre altele, enuncia ca, la dorint'a (!) a 1/2 parte d'in comitetu, protococele adunariloru comitatense se potu traduce si in alta limb'a. Da, Dlu ministru, indemnatu cum-va de impregiarãle si conjecturele aceste grave, fù silitu a propune constituirea comitatelor dupa drepturi virili; de ora-ce, vedi-bine, bietii romani, — cari pana la anulu 1848 erau servitorii domniloru si cari, dupa

legile feudali, nu poteau avé proprietati immobile de feliu, ba nu poteau fi nece chiaru usufructuari la mai multu pamentu decãtu, ni-se pare, 4 sesiuni dupa familia, — acum, candu abid si-mai potu indreptã spatele de dãrile si sarcinele cele multe, dupa unu tempu de 22 ani, voru fi devenitu toti proprietari mari, si asié ei voru fi cei ce platescu dãrile cele mai mari in municipie: deci, dreptulu de representatiune virile nu pote fi decãtu in folosulu loru cu atãtu mai vertosu ca li se asigureza partea cea de 1/2, carea are dreptulu a se folosi de limb'a sa. Ore idee ca aceste sê fia intratu in capulu Dlu ministru Rajner? Se pote, ca-ci se vorbese era-si palam et publice, ca totu acela-si domnu, care ne surprinse in 1868 cu conceptulu articulu de lege asié numitu pentru egal'a indreptãre (?) a natiunalitatiloru, — pricepemu pre Dlu Horvãth Lajos, advocatu si legislatore vestitu d'in Miskolez, — a conceputu si projectulu de sub cestiune; apoi insu-si ministrulu, in motivãrile sale, mai alesu acolo unde predã tota potestatea guvernareii municipieloru, fara de nece una respundere, in man'a comitiloru supremi, se provoca la art. de lege alu egalei indreptãri. O! ironia si satira nespusa!

Dar' sê punemu pucintelu tota glum'a la una parte, si sê interpellãmu seriosu pre guvernulu tierci, ca loialu si morale este ore a face batujocura d'in milioanele poporulu, care porta fidelu arma spre aperarea statului si solvesce tributulu de milione pentru sustinerea acelu guvernulu?

Èta, la ce sorte ticalosa au ajunsu bietele natiunalitati si egal'a loru indreptãre in Ungari'a; ele au devenitu obiecte simple de argumentatiune vile in man'a boierismului! Candu erã vorb'a sê se faca concessiuni in favorulu monarceii austriace: natiunalitãtãle nemagiare ponderau ca argumentu aspru pentru aceste concessiuni, ca totu de una data sê se garanteze egemonia magiara; candu erã vorb'a sê se lãtiesca legea electoralã mai liberalã d'in Ungari'a si preste nefericitã Transilvania: natiunea romana fù argumentulu celu mai bunu, ca nu; candu se facca disputa mare in dieta, ca sê dèe tributulu recunoscintiei honvediloru d'in 1848: natiunalitãtãle servira de argumentu, sê nu se dèe, ca-ci aceste se voru sentí vatemate (ast'a o nimerira); acum candu e vorb'a sê se dirime municipiele: natiunalitãtãle sunt argumentu precumpentoriu spre acestu scopu; si, in fine, candu ministrulu se prepara a pune in fruntea acestoru municipie difformate cãte unu comite supremu, prevediutu cu nisce drepturi ca ale unui pasia turcescu: dragele mele de natiunalitati si egal'a loru indreptãre sunt era si unu argumentu spre acest'a, ca-ci daca comitele supremu nu va avé dreptulu eschisivu de a guvernã municipiulu si de a candidã pre deregatori, atunci, vedeti, natiunalitãtãle nu voru alege nece pre unulu d'in sinulu loru, ci numai omeni de acei-a, cari invetiara guvernarea poporulu d'in tempulu lui Mackaházy lui Eötvös, celu ce impartã dreptatea cu bastonulu in mãna, etc., etc. Multiamimu de atãt'a onore si favore, Domnule ministru!

Dupa acestã illustrare, ar' fi de prisosu a mai spune, ca punctulu alu doilea d'in projectulu ministrulu, prin care se determina sfera de activitate a comitelui supremu, sugruma tota vietã municipale; a nume, in intielesulu acestui punctu, comitii seu prefectii nu voru mai fi numai controlori ai activitãtii municipieloru si intermediatori intre municipie si guvernulu, ci ei voru fi totulu, ei voru fi comitatulu intregu; ca-ci, in vigorea §-ului 53, ei voru avé dreptulu de a supune pre deregatorii alesi sub cercetare disciplinare, de a-i suspinde si a-i substitui pre tempu nedeterminatu; ei voru avé dreptulu eschisivu de a numi organele de securitate (polit'a), de a le conduce si a dispune de ele dupa placu; daca comitatulu nu ar' voi sê esecute cutare dispusetiune a ministeriului, comitele supremu, autorisatu de guvernulu, va avé dreptulu de a-o esecutã elu insu-si prin organele comitatului, la ce fia-care deregatori trebe sê se supuna, ca-ci altcum va fi suspinsu, ba chiaru dimissionatu d'in postulu seu prin comitele supremu

(§. 55); comitii supremi voru avé dreptulu eschisivu de a candidã pre deregatori, ce'a ce insemna ca ei voru poté conduce alegerile asié, ca sê nu pota fi alesi decãtu instrumente vile. Se intielege ca, sub rubric'a acest'a d'in urma, guvernulu conteza la inteligint'a debila nemagiara.

Pre langa una potestate atãtu de mare a Comitiloru supremi, cari nu voru fi alt'a decãtu omenii cei mai supusi si aplecati ai guvernului, s'ar poté ore crede, ca guvernulu se va multumi cu atãt'a si nu va pretinde inca si alte drepturi pentru sine? de ora-ce vediuramu bine, ca asediarea comitiloru supremi in fruntea municipieloru nu e alta decãtu centralisatiunea mascata a guvernareii si administrareii tierci in man'a ministeriului omnipotentu. Ba trebã merge pana acolo, ca guvernulu, ca sê nu pota fi cum-va pacalitu prin cutare comite supremu mai liberalu seu altulu ne-capace in implenirea oficiului seu, — si-atribu dreptulu d'a se mesteca in afacerile interne a comitatelor, fia in urmarea unei apellatiuni, fia in urmarea substernerii protocolectoru, si a confirmã seu ratificã multe d'intre dispusetiunile comitatelor in cele mai vitali afaceri.

Diseramu la inceputulu articulu nostru, ca nu vomu vorbi despre Transilvan'a, acestã tierã maltratata si tiranisata, ale carei-a destine trebe sê se reguleze dupa trebuintiele si relatiunile de acolo, liberu de orice influentie esteriore; inse nu e cu potintia a nu reflectã la una impregiurare ce o vedemu in projectulu Dlu ministru Rajner, ca adeca Dni'a sa scie, per tangentem, a face si capitale politice d'in reformarea municipieloru transilvane unde, prin dreptulu manei libere, Dsa si-baga ghiarele. A nume, in intielesulu §-ului 89 d'in projectu, tota tier'a are sê se organizeze dupa tenorea projectului, a fara de fundulu regiului seu teritoriulu asié numitu sasescu, unde are a se sustiené statulu quo. Pentru ce? Dlu ministru Rajner nu ni-o spune in comentariulu seu nece cu una iota, de-si art. 43 d'in 1868, la care se provoca projectulu cestiunatu, d'ice apriatu, ca fundulu regiului inca trebe sê se organizeze, tienendu-se sema la tote natiunalitãtãle de pre acestu teritoriu, unde sasii au sciutu totdeun'a monopolisã in favorulu loru privilegie inventate, eschidiendu si delaturandu pre Romani.

Este ore lucru cuviintiosu ca, prin cea mai mare nedreptate, stergundu-se autonomã Transilvaniei si nimicindu-se prin una trasura de pena drepturile natiunei romane d'in acestã tierã, sê se faca exceptiune numai in favorulu si numai pentru dragulu unui poporu, care nu formeza decãtu una particia neinsemnata a locuitoriloru Transilvaniei si care nu s'a sciutu sustiené decãtu prin privilegie odiose si inhumane? Este ore cuviintiosu, unesce-se ore cu dreptatea, ca Dlu ministru Rajner sê sustiena in starea loru esemta si privilegiata pre una mana de omeni sasi, — soilulu celu mai rafinatu d'in lume, — numai pentru ca acest'a au sciutu inverti manteu'a totdeun'a dupa ventu, pana ce poporulu romanu este ignoratu cu totul? Iudece strainii, ca nu cum-va judecatã nostra sê para a fi preocupata.

Èta, in esint'a sa, totu projectulu ministrulu lui Rajner. Noi lu trataramu mai pre largu decãtu promiseramu si decãtu ar' fi meritãdora; inse credemu a nu fi facutu unu lucru superioru, de ora-ce dederamu, in cãtu ni-a statu in potintia, unu prospectu lamuritu despre liberalismulu guvernului magiaru in reformele interne si mai cu sema in tendintiele sale fatia cu deosebitele natiuni d'in tierã, cari nu voru trage altu folosu d'in acestã lege decãtu ca se voru convinge si mai tare despre necesitatea urgentã d'a lupta in solidaritate si cu poteri unite contr'a absolutismulu guvernului magiaru. Interesele si ingrigitãrile natiuniloru apesate sunt acelea-si: adeca delaturarea pericolulu ce provine d'in egemonia si supremãtia natiunei aristocratice magiare. Acestã egemonia, acestã supremãtia inimica si

condamnabile n'a fostu nece candu mai lamuritu espresa decâtu sub regimulu actualu, carui-a nu potemu a nu-i aduce a minte, că poporele nu se potu nece candu guverná multu tempu prin nedreptate si asuprire maiestrită, că-ci ele inca au mediu-locele lor pentru a induplecă pre guvernele despotice, ca sè li recunosca si respecteze u n a d a t a drepturile calcate de arbitriulu egoistu.

Mai alesu noi romanii avemu exemple bune d'in istoria strabunilor nostri cari, de câte ori li se faceau astu-feliu de injurie si nedreptăti d'in partea patriciilor fara-de-lege si Domnedieu, parasindu-si locuintele, se suiau pre Muntele Sacru (Mons Sacer), si acésta o faceau adese-ori atunci candu patri'a, carea érá numai a patriciilor inganfati, se aflá in celu mai mare periclu. Ar' fi bine, daca guvernulu magiaru ar' invetiá d'in intemplantrele trecutului, că-ci nu credemu că se va mai aflá unu Meneiu Agrippa carele, cu povestea revoltei membrilor corpului contr'a stomacului, sè scia coborí pentru salvarea patriei aristocratiei magiare pre poporulu romanu de pre Muntele Sacru unde, daca voiesce Dlu ministru Rajner, se va suf inca una data. Sapiienti pauca.

Revista politica.

(O.) Nemic'a mai tristu pentru despoti decâtu sterilitatea nesuintielor lor, prin cari voiescu a-si intari domnirea. Magiarii intreprinsera tote pentru ca magiarismulu se prinda radecini câtu mai tari in Croatia, si credeau că in scurtu tempu Croatia va fi prefacuta in pasalicu ungurescu si poporulu croatu va cantá faptele eroilor sèi in limb'a magiara; cu unu cuventu poterniculu „Magyarország“ érá, in fantasi'a magiarilor, mai multu decâtu verosimulu. Dar' ce sè vedi? Croatii, cunoscundu funestele incercări ale magiarismului, care i amenintă cu nimicirea totale a nationalitatii lor, protestara solemn contra vericarei incercări ulterioare de magiarizare, aducundu la mormentulu marelui lor erou Iellaciciu, omagiale, cari le pastreza facia de umbr'a acestui bravu conationalu alu lor.

Se intielege, că asemenea acte pie sunt timbrate d'in partea magiarilor si magiaronilor de demonstratiuni si agitatiuni nationale, érá urdătorii lor sunt loviti de man'a cea grea si aspra a domniei magiare. Asemene predicat vedemu cu radicata in diariulu mag. „Hon“ de la 12 iuniu, care, vorbindu despre Croatia, dice urmatoriele: „Confusiunea provocata in Zagabria prin agitatiunile (?) nationale nu mai inceta. Dupa ce duoi professori fure suspinsi, in dílele aceste, d'in caus'a agitatiunilor politice, alti cincii professori au demissionatu de buna voia. Tenerimea studiosa a parasitu gimnasiulu si nu voiescu sè mai cercezeze prelegerile, asié câtu guvernulu croatu s'a vediutu necesitatu a emite una ordinatiune, prin carea provocá tenerimea sè se reintorca la prelegeri că-ci, la casu contrariu, va avé a-si atribui numai sic-si consecintele daunose ale absentarei. Unii s'au si rentorsu, érá cei mai multi, deveniti victime agitatiunilor, voiescu a parasit definitivu gimnasiulu d'in Zagabria.“ Si tote aceste sunt in ochii unguiloru demonstratiuni si agitatiuni, érá nu lupte contr'a monstruosului magiarismu.

Cátu despre scirea respandita de „Pester Lloyd“, că cu ocaziunea intalnirii regelui Prussiei cu tiarulu Russiei la Ems, s'ar fi redactatu unu memoriulu relativu la situatiunea d'in Romania, si că acestu-a ar' fi destinatu a se presintá si celoru-a-lalte poteri cari cu subscrisu conventiunea d'in Parisu, diariulu „Koblenzer Zeitung“ o reduce la unu simplu actu de casetoria, ce se va legá intre principele rusescu Vladimiru si princessa Marfa, fit'a principelui prusescu Friedericu Carolu.

D'in Romania'a se străcura, pre tota diu'a, sciri d'in ce in ce mai triste si apte ca sè ne potemu face una icona viua despre scandalosele lucruri, cari se petrecu sub auspiciile si patronagiulu ministeriului dlui Iepureanu. Asié, diuar. „Ungar. Lloyd“ publica, in nr. sèu de la 14 iuniu, una corespundintia d'in Bucuresci, intitulata: „Rescol'a de pre stradele bucurescene,“ d'in carea estragemu, că alegatorii colegiului III d'in Bucuresci, indignati de ingerintele si maltratările ce aveáu a suferi d'in partea agintiloru guvernului si ai politiei, au mersu, in massa, la edificiuulu ministeriului, — cerendu ca guvernulu sè tiena contu la cuventulu datu, sè nu influintieze cu láte si ciomage alegerile si sè puna capetu bandelorui cari tortureza si batu pre pacinicii alegatori, restringundu-i in exercerea sacralui loru dreptu. In urm'a acestui casu, marele maestru

Iepureanu, carele se indurá pre-gratiosu a se coborí d'in inaltimea fotiului ministeriulu intre poporulu adunatu, asigurá pre alegatori, pre onorea s'a (?), că nu are nece o scire despre cele intemplate, promitiendu-li totu-de-una-data, că va face despusetiunile necesarie pentru incetarea si curmarea reului.

Noi d'in parte-ne, suntemu pre-aplecati a crede, că despusetiunile ce dlu ministru le-a luat, sèu le va luá voru fi indreptate si pre venitoriu, pentru a oprime libertatea alegatorilor. — De unde resulta, că ministeriulu Iepureanu-Carpu-Gradisteanu nu voiescu sè ceda neci câtu e negru sub unghia d'in terenulu ocupatu; d'in contra, elu este resolutu a se sustiené in domnire chiaru si cu dispretiulu umanitatii, moralitatii si alu onestitatii, creandu-si una camera dupa chipulu si asemenarea sa.

Acésta o adeverecu pre deplinu diuariele ce ni vinu d'in Romania'a, ale caror colone sunt pline cu fara-de-legile si brutalitatile guvernului actualu, care nu s'a infioratu a-si spelá manele in sangele a patru alegatori d'in Pitesci, ucisi de milita sub auspiciile si la signalulu tatarescului guvernulu romanu. Dreptu constatare a acestoru-a, publicamu urmatoriuulu telegramu d'in Pitesci, transmisu de dlu deputatu d'in colegiulu I-iu de Argesiu, Maiorulu Radu Mihaiu, ministrului de interne: „Sunteti urmaritu de sorte! Alu treile-a orasiu d'in Muntenu'lati mangitu cu sange. Muieri, copii raniti, alegatori ucisi! Inainte de deschiderea colegiului, sectiunea a dou'a, Papadopulo, primariulu, Malache Vasilescu, omeni cu trecutulu negru, calfe ale lui Ales. Zisu, Mentorii prefectului, au voitu sè ve adauga una pagina negra. Au impinsu functionarii sè abuseze de putere... Sangele curge pre stradele Pitesciloru! Armata cu anima, pote, sfasiata, a vediutu picandu inaintea lor pre fratii lor iubiti.“

Érá in unu altu telegramu, totu alu dlui Maiorulu, Radu Mihaiu, cátra ministrulu justitiei, cetimu urmatoriele: „Abusurile de putere, severite asta-di, nu se potu descrie: orasiulu este in doliu: femeele, plangundu-si fiii si socii ucisi de armata, sfasie animele trecatoriloru!... Neci in tempulu zaverei nu a fostu atáta gele ca sub domnirea junei drepte! Esci teneru, dle ministre, si tier'a accepta sè veda, daca pote indreptá sperantiele ei spre Dta.“

In faci'a acestoru brutalitatii nu potemu sè nu eschiamámu si noi cu diariulu „Romanulu“: **Amaru voue, ministri! Amaru voue, că-ci sangele curge d'ingur'a vostra, pistesce de pre degetele vostre si tier'a intregase in fioreza, vediendu-ve namoliti in vitiele bandelorui si in sangele servitoriloru dreptului, ai legalitatii si a nationalitatii!**

Organulu stangei estreme d'in diet'a Ungariei, „Magyar Ujság“ publica, in Nr. sèu de la 14 l. c., urmatoriele síre importante: „Scirile, ce ni vinu d'in mai multe párti, despre situatiunea d'in Romania'a, descriu in colori forte negre situatiunea de acolo. Influintia rusa-pruseasca este aproape sè faca unu mare fiasco. Brateanu petrece, de vre-o câte-va díle, in Vien'a, de unde va caletorí la Parisu. Acésta caletoria, considerandu imprejurările subversante, este de una insemnetate importanta, si va decide a suprá sortei Domnitoriu-lui romanu.“

Nu esaminámu, incatu sunt adeverate scirile mentionate, inse este fapta, că Iepureanu, Carpu, Gradisteanu si altii de calibrulu lor, cari nu rosiescu numindu-se pre sine partit'a ordinei, au dusu Romania'a la marginea unui abisu infricosiatu. Intre asemenea imprejurări critice pentru totu ce respira romanesce, detorintia sacra si nationala a fia-carui-Romanu adevratu este, a concluderá cu poteri unite pentru departarea si inlaturarea pericului. Dreptu-ace'a nu ne surprinde neci decatu scirea, că dlu Ionu Brateanu petrece in Vien'a si ca de acolo se va duce la Parisu, pentru ca loviturele de morte, pre cari inimicii nostri, numesca-se acei-a chiaru si „partit'a ordinei“, voiescu a le infige in corpulu natiunei romane, trebuescu respinse. In faci'a unei situatiuni, precum este si cea d'in Romania'a, se recere lupta barbatesca si resoluta, că-ci numai prin lupta se manifesta tarfa si vointia unui poporu; érá lasitatea face pre inamicu mai feroce si mai cutezatoriu, intocmai precum tigrulu devine mai turbatu si selbatecu, vediendu-si victim'a sangerandu.

D'in comitatulu Zarandu.

Baia-de-Crisiu, 7. iuniu 1870.

Abié am prinsu candu-va péna, in vietia mea, sub o impresiune mai placuta, decâtu acum'a candu prin aceste vinu a relatá onorabilei publicu, despre serbatarea ce a avutu locu in Bradu, in comitatulu Zarandu, la 2. Iuniu st. n. a. c., in diu'a SS. Constantinu si Elena', carea, in acestu anu, a coincisu cu diu'a Inaltiarei Domnului.

Este cunoscutu degiá d'in colonele diurnalelor romane, cumca intelegintia comitatului Zarandu, si cu deosebire DD. Ionu Piposiu, fostulu comite supremu alu cottului, Dr. Iosifu Hodosiu primulu si Amosu Francu alu doile vice-comite, incepandu de la 1861 incoce, s'au straduitu cu o diligintia neobosita, luptandu-se cu tote podecele ce li s'au pusu, pentru infintierea unui gimnasiu romanu in acestu comitatu, unde pán'acum abia existatu vro câte-va scole comunale; acesti barbati — d'cu — spriginiti de preutime si de tota intelegintia, au atrasu si indulcitu pe intregu poporulu d'in comitatu cu ide'a scolei si a invetiamentului astfelu, in cátu elu d'in tote comunele — afara de trei — si-a oferitu imprumutulu nationalu d'in 1854 in favorulu fondului gimnasiului d'in Bradu. Fondulu se immulti d'in ce in ce si prin oferte private, asié ca gimnasiulu se descise in tomn'a anului trecut, cu II. clase gimn., si, gradatim, se va deschide in fia-care anu câte o clasa, pána va fi completu.

Acestu june gimnasiu, prin statutele sale si-a adoptatu de patroni pre SS. Constantinu si Elena', in onorea caror'a in totu anulu are a serbá diu'a lor, carea totu odata se numesce „serbatarea natiunala a gimnasiului.“

Deci in anulu acest'a — primulu anu alu vietiei sale — gimnasiulu nostru si-a tinentu prim'a sa serbatarea, serbatarea de inaugurare.

Inca cu o septemana inainte de acésta di mare pentru cottulu Zarandu, se observá o bucuria pre faci'a fia-carui-a, ca-si candu abié ar apucá sè sosésca diu'a carea — cum dice scriptura — o-a facutu Domnulu, ca sè ne veselimu si bucurámu intr'ins'a; zelosulu nostru deputatu dietalu, Dr. Iosifu Hodosiu, a venitu d'in Pest'a, singuru numai pentru a partecipa la inaugurarea, in mare parte, a fetului seu, si prin anu escelentu discursu (veti binevoii a ni-lu tramite spre publicare. Red.) a datu acestei festivitati o adevrata colore de serbatarea natiunala.

In preser'a dílei, edificiuulu gimnasiului a fostu illuminatu, banda musicala d'in Abrudu, esindu inaintea gimnasiului, unde se aduná o multime de poporu si intelegintia, atátu d'in locu câtu si d'in satelu vecine, a esecutatu totu piese nationale romanesce, érá corulu studentiloru s'a distinsu prin frumosele sale cantece.

Unu teneru elevu a salutatu, in numele colegiloru sei, pre intreprinditorii si fundatorii gimnasiului prin unu discursu bine nimeritu, la care apoi protopopulu d'in Bradu, ca directorele si totu odata presiedintele reprezentantiei gimnasiului, parintele Mois e Lazaru, teneru de etate, dar' betranu in fapte pentru promoverea acestui institutu nationalu, respunde teneriloru, prin cuvinte caldurose si parintiesci, indemnandu-i, sè fia diliginti, ca astfelu sè faca onore institutului si bucuria parintiloru lor, precum si sè se nesuesca a fi membri activi ai romanismului.

Demanetia (2. iuniu), in reversatulu dílei — conformu programului statoritu de comitetulu arangiatoriu alu reprezentantiei — 11 tunete de trescuri au anuntiatu, că zarandarii au sè imbrace asta-di vestiminte de serbatarea, avendu a tiena, pantru prim'a ora, serbatarea templului muselor in Zarandu. — La 9. ore, elevii gimnasiali, d'impreuna cu corpulu profesoralu, reprezentantia gimnasiului si mai tota inteligentia d'in comitatu, precum si una mare multime de poporu, au plecatu de la gimnasiu la st. beserica, spre a inaltia rogatiunile loru cátra Atotu-potintele ca, binecuventandu pre fondatorii si factorii principali, sè protega acestu institutu, spre inaintarea in cultura a filor natiunei romane.

Terminandu-se cultulu divin, celebratu prin 8 preuti imbracati in ornamentele lor besericesci, cu totii: intelegintia si poporu au rentorsu la gimnasiu pentru santirea lui, ce'a ce intemplendu-se, s'au dusu érá-si cu totii la s. beserica, unde parintele protopopu Mois e Lazaru, ca presiedintele reprezentantiei gimnasiului prin unu discursu ocaziunalu, dupa ce fece o scurta dare de séma despre fondulu gimn., declara adunarea inaugurala de deschisa si totu odata publica; apoi esí la tribuna zelosulu romanu Dr. Iosifu Hodosiu, v. presiedintele reprezentantiei, cu anim'a plina de entusiasmu, cu fruntea deschisa si cu surisu de bucuria pre buze, voindu or-si-cum prin acésta a dá sè pricepemu, că ostenelele barbatiloru constanti in propunerile loru maretie, de-sí tardfu, dara si-ajungu scopulu lor, si tiena discursulu mai susu memoratu: „Despre scole la romani in genere si in specialu la romanii d'in Zarandu“; — acestu discursu, lucratu cu multa eruditie, a fostu ascultat cu cea mai viua atentiune; discursulu fu adese ori intreruptu de aplause, inse una multime de pasagie triste ale sale a implutu totdata

animele asistentilor de dorere; cu deosebire pasagiale, unde se dice, că romanilor d'in Ardealu nu li érá iertatu sê amble la scola, ba si pruncii preutiloru romani inca erau scosi d'in scola si siliti a grigî de bibolii domniloru feudali.

Dupa terminarea acestui discursu de mai 2 ore), plinu de spirit si patriotismu, tota intelegint'a presinta, intre acést'a si on. DD. d'in Abrudu, Ionu Galu protop. gr. or. si Bosiota Motiu D i m b u l u, asesoru—pre la 3 ore d. a. se intrunî la unu splendidu prandiu unde, se intielege, n'au lipsitu nici toastele ocasionali.

Finindu-se prandiulu cam pre la orele 5^{1/2}, corpulu profesoralu a arangiatu numai decátu o petrecere de jocu in sala cea mare a gimnasiului, la carea, se intielege, a participatu cea mai mare parte a secului frumosu d'in comitatu, care n'a lipsitu nici dela festivitatea inaugurarei in beserica. Petrecerea a duratu mai pâna in diua, candu apoi fia-care, departandu-se, a dusu cu sine o dulce si placuta suvenire.

Abié sosiramu pre la ale nostre, candu éca dlu protopopu L a z a r u primesce o epistola de la parintele Metropolitu bar. A n d r e i u d e S i a g u n a, in carea acestu-a face pre sem'a gimnasiului unu ofertu de 2000 fl. Toti, cari au auditu acum de acestu donu maretiu, si esprimau parerea de reu, că n'au aflatu mai de timpuriu despre acést'a, ca bucuria sê fia si mai completa.

Ionulu lui Tanasiu

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedint'ia de la 13 iuniu.

Presiedinte: Paulu Somsich. Notariu: Petru Mihályi. D'in partea guvernului au fostu de facia mini trii: Balt. Horváth, Stef. Gorovo si Colom. Bedekovics.

Dupa cetirea si autenticarea processului verbaui alu siedintiei d'in urma, se presinta mai multe petitiiuni, cari se transpunu comisiunei petitiunarie.

Ernestu S i m o n y i spune, că inainte de ast'a cu 10 zile a fostu interpelatu guvernulu, daca intregu ministeriulu iê a supra-si responsabilitatea pentru proiectulu de lege despre organizarea juridictioniloru si a comuneloru, séu ace'a cade numai a supr'a ministrului de interne; inse nu a capetatu neci unu respunsu, de-si guvernulu a avutu tempu destulu a se resolve, daca voiesce séu nu sê respunda. Veri-care membru alu camerei si fiasce-care locuitoriu alu tieriei, continua oratorele, are dreptulu d'a adresá ministeriului intrebările puse de d'insulu, si acést'a cu atátu mai vértosu, cu câtu proiectulu d'in cestiune — nementianandu altele — contine unu principiu, care restor-na bas'a constitutiunei d'in 1848. (D'in stang'a: Asiê este!) Inainte de 1848, constitutiunea magiara a fostu aristocratica, éra in an. 1848 fú asediata pre bas'a reprezentatiunei poporului, guvernulu de acum'a inse nimicesce, in acestu proiectu de lege, bas'a reprezentatiunii poporului, infiintandu, in loculu ei, caste privilegiate. (Aprobári d'in stang'a.) Facia de asemene schimbári radicali, tier'a trebeu sê scia, daca toti ministrii se invoiescu la schimbarea constitutiunii, éra d'aca nu se invoiescu toti, cine e ministrulu respectiv; dreptu-ace'a oratorele presinta urmatori'a interpelatiune: „Voiesce guvernulu sê respunda la interpelatiunea mea d'in zilele trecute, facuta in privint'ia politiceii lui facia de organizarea municipieloru, si candu voiesce a responde?“. — Interpelatiunea se va comunica intregului ministeriu.

Ministrulu justitiei, Balt. H o r v á t h, pune pre biuroulu camerei unu proiectu de lege despre institutulung. de creditu fonciariu. — Se va tipári si tramite la sectiuni.

Col. S z é l l i presinta camerei raportulu comisiunei financiare si pentru cãlile ferate, relativu proiectulu de lege despre construirea cãlilor ferate Neutra-Neuhäusel-Trencin. — Se va tipári si tramite la sectiuni.

Trecundu-se la ordenea dilei, se cetescu a trei-a ora si primescu definitivu proiectele de legi despre construirea cãlilor ferate Essecu-Sissecu, St. Péter-Fiume, Zákány-Dombóvár-Báttaszék, si despre creditulu suplementariu alu ministrului de justitia. — Se tramitu camerei magnatiloru.

Se pune in desbaterea camerei proiectulu de concludu alu sectiunei a dou'a, facutu in privint'ia proiecteloru de legi despre construirea cãlilor ferate. Acestu-a dispune, ca comis. pentru cãlile ferate sê consulte, in afaceri importate de cãlile ferate, barbati de specialitate, a caroru opiniune apoi sê o presinte camerei d'impreuna cu raportulu séu.

Danielu I r á n y i nu este multumitu cu proiectulu sectiunei; dreptu-ace'a presinta unu altu proiectu de concludu, conforma carui-a comisiunea pentru cãlile ferate are sê faca cunoscutu terminulu, candu voiesce sê discuta proiectulu de lege ce i se transpune, si la pertraterea acelu-a are sê invite si pre cei interessati. La cererea a trei membri, comis. este detoria a consultá si barbati de specialitate.

Dupa una discutie mai lunga, camer'a respinge ambele proiecte de concludu.

Siedint'ia se inchiaia la 11^{3/4} ore a. m.

De la adunarea generale a Asociatiunei nationale pentru cultur'a poporului romanu in Aradu.

Adunarea generale a Asoc. arad. se tienu in 6 si 7 iuniu, st. n.

Luni in 25 maiu, 6 iuniu, demaneti'a la 10^{1/2} ore, presiedintele Asoc., Santi'a Sa Eppulu, invitatu de una deputatiune, deschise siedint'ia prin una cuventare solemnă in carea si-esprimá parerea de reu, că n'a poztu participá si la adunarea d'in anulu trecut; si-manifestá marea bucuria ce o sente vedindu-se fericitu a presidá in o adunare asiê de numerosa cu unu scopu asiê de salutaru si de maretiu; recomandá apoi membriloru concordia nu numai in specie aci, ci in genere in tôte intreprinderile cadetorie in sfer'a binelui comunu.

Dupa deschidere, dlu Ioanu P. Desseanu salutá in numele directiunei pre dlu presiedinte si pre intreg'a adunare.

Absentandu notariulu ordinariu alu adunarei, dlu Grozescu, presiedintele propune de notariu substitutu pre dlu Iosifu Codreanu.

Se ceti raportulu directiunei in obiectulu sortitureri si alu venitulu d'in petrecerea de saltu arangiata in anulu trecut, — apoi se procese la alegerea celor 4 comisiuni pentru censurarea obiecteloru veninde la pertratere in siedint'ia urmatoria.

Comisiunei prime i se-dede spre censurare raportulu generalu alu directiunei; — comisiunei a dou'a se dederá socotelele de la sortitur'a si balulu d'in anulu trecut.

Comisiunei a trei'a i-se incredintá revederea perceptiuniloru si erogatiuniloru Asociatiunei d'in anulu trecut, é' comisiunea a patr'a are sê opiniuneze propunerile facute.

Dlu Mironu Romanu face in acést'a siedint'ia urmatoriele motiuni: Directiunea a) sê dispuna pentru arangiarea, respective tenera onoru disertatiuni literarie in tota luna odata, cari voru constá d'in declamatiuni si cetirea de operate literarie; b) Propune redigerea unui organu scientificu alu Asociatiunei, carele pentru usiorarea acoperirii speselor sê fia redigiatu de notariulu Asociatiunei.

Dlu Emericu B. Stanescu face motiunea: ca protocoalele siedintei adunarei generale sê se tiparesca in totu anulu intr'o brosiura in forma de almanacu, carea, pre langa protocoalele adunarei, sê contina si unu calendariu cu numele membriloru, si care apoi sê se imparta gratis intre membrii Asociatiunei.

Tote trei motiunile se concrediura respectivei comisiuni pentru opiniunare.

In fine, siedint'ia se inchisa cu alegerea membriloru noui, alu caroru numeru este multumitoriu.

In ser'a dilei acesteia-fuserámu ferciti a vedé reprezentatiunea diletantiloru frati banatieni sub conducerea bine-meritatulu invetiatoriu d'in Timisor'a, Petru Popoviciu; a ascultat mai multe piese de cantu executate de corulu plugariloru d'in Chiseteu, condusu de adeveratulu pastoriu alu turmei, preutulu Trifu Siepetianu.

Nu me incercu a face una descriere speciale in meritulu productiunei. Desele aplause ale publiculu sunt unu documentu destulu de eclatantu si una critica destulu de viua.

Marti in 26 maiu, 7 iuniu, demaneti'a la 10^{1/2} ore, se deschisa siedint'ia a dou'a sub presiedint'ia dlui vice-presiedinte, Sigismundu Popoviciu, si dupa autenticarea protocolulu, comisiunea prima raporteza prin referintele séu, dlu Vicentiu Babesiu, urmatoriele propunerii*): ca stipendiulu de 300 fl. preliminaru pentru unu invetiacelu de politechnica, de ora-ce nimene n'a concursu pentru elu, si de ora-ce anulu scolasticu 1869/70 a mai espiratu, pre anulu acestu-a nice sê nu se deê; ca inlocuirea colectantiloru neglijenti sê se amêne pre anulu viitoriu, deocam data sê-i provoce numai spre a-si implini obligamintele; ca colectantiloru distinsi prin zelulu lor sê li se aduca multumita protocolaria si sê li se deê decrete de recunoscintia d'in partea directiunei.

Dlu. A. Popoviciu face atenta directiunea, ca pre venitoriu sê fia mai precauta intru alegerea colectantiloru.

La cestiunea, in ce modu sê pasiesca Asociatiunea cu restantii sei, se ascara mai multe pareri; in fine inse s'a decisu, ca restantiele sê se incaseze dupa combinatiunea cea mai buna a directiunei, prin provocare séu ori-care altu pasu convenientu si folositoriu causei, fara a intrebuintá deocamdata vre-unu midiu-locu mai aspru. — Sumele incassate sunt a se manipulé separatu de cele ale anulu acestu-a, asiê câtu acele d'impreuna cu venitulu d'in anulu acestu-a sê faca unu capitalu separatu.

Propunerea directiunei d'in raportu: ca Asociatiunea sê se abonedia la „Archivulu“ dlui Cipariu, se recomanda si de comisiune cu adausulu: ca, pre langa aceea, Archivulu d'in anii trecuti, d'aca ar' lipsi d'in elu unele esemplarie, sê se intregesca.

Referitoriu la punctulu d'in rap. Directiunei, unde se vorbesce despre petitiunarea Asoc. la ministeriulu de cultu spre a i concede ca adunările generali sê fia ambulante, — comisiunea propune a nu petitiuná, că-ei numai absolutismulu e de natur'a a restringe si loculu adunãrilor; la noi inse, — d'aca este constitutiunismu, —

*) Adunarea primesce tote propunerile comisiuniloru.

acestu-a nu pote impedeá; pentru aceea ar' fi reu a cere de la unu ministeriu unu dreptu, care se subintielege prin constitutiunismu, amu aretá prin aceea, că nu scimu ce este constitutiunea. Delaturandu-se deci petitiunarea decisa in anulu trecut, se decide ca adunarea generale viitoria sê se tiona in Lugosiu si, numai d'aca se va observá, că ministeriulu e de principiulu contrariu, sê se urmeze decisiunea d'in anulu trecut.

In meritulu stipendiiloru anual, comisiunea, basandu-se pre scopulu celu adeveratu alu Asociatiunei, carele este cultur'a poporului romanu, a aflatu că Asociatiunea pâna acum a facutu putienu in meritulu acestu-a, de ora-ce a impartitu stipendiele mai cu séma intre studinti. Eu, de-si aflu procedur'a de pâna cum a Asociatiunei de buna, totu-si consentu cu comisiunea, care dice, că e timpulu sê imbracisiamu si ramurele cele-lalte de cultura, precum industria, comerciulu si agricultur'a. Pentru aceea comisiunea propune: că sê se foloscesca in prim'a linia midiu-locele pentru radicarea scoleloru comunali (nu de ale lui Eötvös); — sê se infintieze premie d'in partea Asociatiunei, prin cari sê se indulecsca copilasii de pre sate a amblá la scola; premie pentru invetiatorii bravi si zelosi; premie pentru acei copii lipsiti ai poporului, cari se resolveza spre ore-care ramu alu industriei. Esecutarea acestorua sê se faca de unu membru alu Asociatiunei esmisu prin comunitáti la esamene, despre ce apoi are a raportá adunarei generali in totu anulu, mentiunandu progresulu séu regresulu ce a observatu in un'a séu alta scola.

Preliminarea speselor pre anulu viitoriu facuta in rap. directiunei o recomanda si comisiunea cam in acestu modu: Salariulu notariului 600 fl.; pentru localitate 400 fl.; incalditulu 100 fl.; pentru unu servitoriu 100 fl.; pentru cumpararea si repararea cãrtiloru 100 fl.; spese ne-prevedinte 100 fl.; laolalta 1400 fl.

Comisiunea a dou'a raporteza prin referintele séu, Dlu E. B. Stanescu, că, de ora-ce cu acést'a comisiune sunt legate mai multe scripte si documente fara alu caroru ajutoriu nu se pote chiarificá lucrulu, si de ora-ce spre revederea acelorua timpulu fú prê scurtu, comisiunea n'a potutu decide nimica, propune deci ca sê se alege una comisiune de 5. membri, carea sê raporteze despre starea lucrulu in siedint'ia viitoria a adunarei generali. Acést'a comisiune se alese in personele dloru: Iosifu Belesiu, Antonoviciu, Ioane Moldovanu, Alesiu Popoviciu si Ioane Berceanu

Comisiunea esmisa pentru revederea perceptiuniloru si erogatiuniloru Asociatiunei d'in anulu trecut, a aflatu tote socotelele in ordine buna.

In fine comisiunea pentru opiniunarea motiuniloru propune prin referintele séu, dlu Stefanu Siorbanu, ca cu motiunea a), adeca cu arangiarea disertatiuniloru literarie, sê se insarcineze directiunea in sensulu propusu de Dlu Mironu Romanu. Cátu pentru motiunea b), fiindu-ca pâna acum nu se sente mare lipsa de unu organu ca acestu-a, si, afara de aceea, considerandu si spesele cele mari ce se receru pentru redigerea lui, comisiunea a aflatu de bine a se mai amená.

Propunerea dlui Stanescu se primi, de-si dd. Babesiu si Visariunu Romanu protestara.

Dupa-ce se facura dispoziitiuni pentru autenticarea protocolulu siedintiei acesteia, se alésara membrii directiunei si pre la 3^{1/4} ore d. m. se inchieá siedint'ia ultima a adunarei generali pentru anulu acestu a.

Loggin.

Raportulu anuale alu Societãtii bas. lit. a teologiloru romanu d'in Seminarulu gr.-cat. centrulu vienesu la S Barbara.

„Fiti perfecti!“ Éta firm'a sub carea s'a constituitu Societatea nostra basorecesca-literaria! Éta sant'a devisa, ce si-a alesu si inscriu pre drapelulu séu! Sub acestu stindardu si devisa a luptatu Soc. nostra, incependu de la urdirea ei 186^{1/2}, lupta asta-di, si va luptá pâna ce D.-diu va lungi durat'a ei!

Nobilitatea animei si a sufletulu mai pre esu de tote, — cultur'a intielesuale-morale si cultivarea limbei mame, limbei natianali, aceste adeverate perfectiuni carac teristece ale omulu — sunt limanulu spre care plutesc Soc. nostra de atunci si pâna asta-di.

Se pare, că on. publicu interesatu de acést'a Soc. s' va fi intrebandu adesea: Ce? dela Soc. teologiloru romanu d'in centrulu monarciei, d'in Capital'a imperiului, nu au dimu, nu scimu nemica? Loculu, unde odinora nemotoriulu Sincai si alti romani de santa suvenire atát'a se in spirasera, acum nu mai e in stare a dá o singura schintea de vietia? Séu la d'in contra, unde sunt lucrãrile unde raportele Societãtii, ce constituescu?

La aceste intrebãri, venimu asta-di a responde.

Soc. nostra tiene inca la „devis'a-i si scopulu ei prasantu.“ — Ea si-urmeza actiunile sale pre câtu numai se pote. E constatatu inse că „Unde-su multi poterea cresce“; noi inse abié formãmu una Soc. de 12—15 membri. Si cu tote astéa candu, aprinsi de zelulu de a intreprinde ce-va lucrare de interesu, apelãmu la bunetatea si spriginierea on. publicu, ni se respunde cu una recela, cu unu

